

Izhaja
10. in 25. dne
vsakega meseca.

Stoji za
celo leto 3 gld. —
pol leta 1 „ 60
četrt „ — „ 80
Pos. štev. 15 kr.

Oznanila
1krat natisnena
od vrste 15 kr.

Naročnina
se pošlje blagajnika
„Zaveze“,
oznanila in reklamacije
pa upravnštvu
v Maribor.

Odrpte rekla-
macije so
poštne proste.

POPOTNIK.

Glasiło

„Zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

Izdajatelj in urednik:

M. J. Nerat, nadučitelj.

Spisi in dopisi
pošiljajo se
uredništvu
v Maribor,
Kobeli trg 13.

Pismom
na katera se želi
odgovor,
naj se je dene
primerna poštna
znamka.

Na anonimne do-
pise se ne oziramo.

Nefrakovana pisma,
se ne sp. jemajo

Itokopisi
in na
sest poslne knjige
se ne vračajo.

CESARICA ELIZABETA †

Mrtva! — Ta novica grozno-tožna
Kakor blisk vzletela je po svetu,
Kakor blisk na tla nas je podrla.
Naša svitla cesarica mrtva!
Kaj? Kako? — Oh ni se angelj smrti
Z belo mirno roko je dotaknil:
Roka tihotapnega morlea
Blago Njeno je srcé prebodla —

To srcé, ki je v življenju vedno
Siromakom tako živo bilo
A nikdar nič hudega storilo! —
In zakaj? Čemú — nedelžno bitje?
To nam odgovori krutnež kruti! —
Malokaka zver, ki vse podavi,
V svoji besnosti — krvi pijana,
Ti pa, človek, padaš pod zverino!

Naša dobra cesarica mrtva!
Zdaj prebodeno srcé otrplo
Rešeno je bolečine vsake;
Naša srca pa iz iste rane
Krvavé in bodo krvavela
Oj ubogi naš vladar, naš cesar!
Mnogo Si prebil v življenju Svo-
jem,

Pa najhujše Te je zdaj zadelo.
Več pač doživeti ni mogoče! —
Če je možno tako bôl hladiti,
Naj prepričanje hladi jo sveto,
Da delé s Tebój jo Tvoja ljudstva,
Širom drage naše očetnjave
Ti kličeč: „Cesarja Bog ohrani!“

Černež.

Cesarica Elizabeta †

Ravno, ko smo izročili pošti zadnjo „Popotnikovo“ številko, raznesla se je po svetu, kakor strela iz jasnega neba, neverojetna, omamljujoča vest: Cesarico Elizabeto je v Genevi pri belem dnevu na obljudeni cesti anarhist zavratno umoril.

Ta grozna vest je pretresla milijone src, a razum se je na vso moč branil, verjeti nezaslišano strašno novico.

Ta brezbožni čin krutega morivca je tako grozen, da ga mora zadeti prokletstvo vsega omikanega človeštva!

Umoriti gospo, ki se mora prištevati najplemenitejšim ženam vseh časov, katera je svetu znana po neštevilih dobrih delih, po svojem zvišenem čustvu za vse plemenito in lepo v naravi in umetnosti, ki je znana pa tudi kot hudo izkušena mati in trpinka, vrh tega povsod visoko čislana in oboževana od največjih siromakov v hribovskih bajtah do vzvišenega soproga, umoriti gospo, ki ni mogla imeti sovražnika, to kaže poživinenost, katera nima para v zgodovini. Tako grozno je moral biti prizadeti naš mili vladar, naša uboga Avstrija v sredi jubilejnega leta!

V tem usodepolnem času čuti tudi slovensko učiteljstvo v globoki žalosti na nenadomestljivi izgubi srčno potrebo, uati duska svojim notranjim čutilom, ter vnovič obljubiti presvitlemu vladarju neomahljivo zvestobo s prisego, da hoče spomin na prevzvišeno, na veke poslavljeno cesarico vcepljati globoko v srca izročene mu mladine!

Cesarjeva zahvala.

Mojim narodom!

Največja, najgrozovitejša nesreča je zadela Mene in Mojo hišo.

Moje žene, krasú Mojega prestola, zveste družice, ki Mi je bila v najtežjih urah Mojega življenja tolažba in zaslomba, s katero sem več izgubil, nego Mi je možno izreči — ni več. Strahovita usoda Jo je otela Meni in Mojim narodom.

Morivčeva roka, orodje brezumnega fanatizma, ki si je postavil za smoter uničiti obstoječi družbeni red, se je vzdignila zoper najplemenitejšo

izmed žená ter v slepem, neomejenem sovraštvu zadela srce, ki ni poznalo nobenega sovraštva ter je bilo samo za dobro.

V brezmejni bolesti, ki pretresa Mene in Mojo hišo, vzpričo nezaslišanega čina, o katerem se zgraža vesoljni omikani svet, seza v prvi vrsti glas Mojih ljubljenih narodov lajšaje k Mojemu sreću.

Ponižno se klanjajoč božji volji, ki Mi je vsodila toliko in tako nedoumno nesrečo, moram Previdnosti izrekati zahvalo za neprecenljivi zaklad, ki Mi je ostal: za ljubezen in zvestobo milijonov, ki ob uri trpljenja obdajajo Mene in Moje.

V tisoč znamenjih, iz bližnjih in daljnih krajev, iz visokih in nizkih krogov, se je izrazila bolest in žalost za pokojno cesarico in kraljico. V ginljivem soglasju se razlega tožba vseh o neizmerni izgubi kot zvest odmev tega, kar preveva Mojo dušo.

Kakor Mi spomin Moje iskreno ljubljene soproge ostane svet do poslednje ure, tako Ji je postavljen v hvaležnosti in čiščenju Mojih narodov neminljiv spomenik za vse svoje čase.

Iz dna Svojega od žalosti potrtega srca Se zahvaljujem vsem za to novo poroštvo preudanega sočutja.

Ako morajo tudi utihniti slavnostni glasovi, ki bi se imeli razlegati to leto, vendar Mi ostane spomin na brezštevne dokaze udanosti in gorkega sočutja najdragocenejši dar, ki sem ga mogel prejeti.

Skupnost naše bolesti ovija novo, presrečno vez okoli prestola in domovine. Iz neizpremenljive ljubezni Svojih narodov ne zajemam samo ojačenega četa dolžnosti vztrajati v določenem Mi poslanstvu, ampak tudi upanje, da se Mi to posreči.

Molim k Vsemogočnemu, ki mi je poslal toliko nalogo, naj mi dá še moči izpolniti ono, h čemur sem poklican. Molim, naj blagoslovi in razsvetli Moje narode, da najdejo pot ljubezni in sloge, ki naj jih osreči in oblaži.

V Schönbrunnu, dne 16. septembra 1898.

Franc Jožef s. r.

Slovenskemu učiteljstvu!

Vsi narodi širne in mogočne Avstrije žalujejo z ljubljenim svojim Vladarjem ob nenadomestni izgubi, ki je tako nenadoma zadela Nj. Veličanstvo presvitlega Cesarja, monarhijo, — nas vse. — — In to sožalje, ki se je tako mogočno — rekel bi veličastno — pojavilo, je našemu Očetu — vladarju gotovo blažilni balzam, ki Mu olajšuje te težke trenutke Njegovega življenja.

Patrijotizem, ki se ravno ob tem groznem udarcu tako lepo kaže v vseh slojih avstrijskih narodov, prošinja gotovo tudi nas slovensko in istrsko-hrvatsko učiteljstvo. S svojim Cesarjem tudi mi čutimo. Spomin na „rožo bavarsko“, na Njo, ki je imela tako čuteče srce za vsako človeško bôl, bode nam neizbrisen. A to nam ni dovolj! Tudi de-

jansko hočemo pokazati svoja patrijotična čutila. S skromnimi svojimi močmi hočemo postaviti svojej Cesarici dostojen spomenik, da ovekovečimo Njo, ki je vredna ovekovečenja.

V zmislu blagih načel, ki so vedno vodila Nj. Veličanstvo pokojno cesarico Elizabeto, je sklenil podpisani direktorij, trdno uverjen, da ž njim soglašajo vse v „Zavezi“ združeno slovensko in istrsko-hrvatsko učiteljsvo, da se ustanovi potom prostovoljnih prispevkov tri

„Cesarice Elizabete ustanove“

po 50 gld., in sicer ena za Kranjsko, ena za Štajarsko in ena za Primorje. Te ustanove naj so namenjene učiti sirotam in v pomanjkanju teh pa učiteljskim otrokom, ki se šolajo na srednjih ali na visokih šolah in se bodo podeljevale vsako leto v 10. dan septembra.

V slabih naših gmotnih razmerah sicer ni pričakovati, da bi se potrebna glavnic nabrala že letos; a to tudi ni, da bi morale biti; nabiranje traja lahko delj časa.

Uverjeni pa smo, da bo spomenik, ki ga bomo s tem postavili pokojni cesarici Elizabeti, dostojen znak našega patrijotizma, zgrajen po načelih Nje, ki je bila velika zaščitnica ubogim sirotam, zgrajen „z družinimi močmi“!

Vas pa častiti stanovski tovariši in tovarišice, prosimo, da blagovolite odzvati se našemu pozivu polnoštevilno vsak po svoji moči, ter položiti svoje darove na oltar patrijotizma in milosrčnosti.

Direktorij „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ v Št. Juriju pri Kranju,
dne 18. septembra mes. 1898.

Drag. Česnik,
tajnik.

L. Jelenc,
predsednik.

O p o m b a. Prispevki naj se blagovolijo za zdaj vpošiljati blagajniku „Zaveze“.

Desetletno delovanje „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

(Od l. 1888. do l. 1898.)*

(Konec.)

Govor „O Ebenhoch-ovem šolskem predlogu“, ki ga je govoril pri IX. glavni skupščini „Zaveze“ nadučitelj Česnik, se je doposlal v objavo vsem važnejšim slovenskim listom. List „Slovenec“ je o tem govoru priobčil več člankov, katerih glavna vsebina je ta, da smo slovenski učitelji in duhovniki v principih edini, ter da bi bili lahko tudi dejansko vselej in povsod, ko bi bila na obeh straneh dobra volja. Vzlic temu pa se je pri nekaternikih pojavilo neko nasprotstvo napram učiteljsvu in ljudski šoli, ki nam marsikedar greni naše itak borno življenje. Pa upajmo, da se bode tudi v tem oziru obrnilo kmalu na boljše. Naj bi se „sprava“, ki se je nedavno zasnova, v polni meri razširila tudi do učiteljskega stanu in do naše šole, da bo moglo slovensko učiteljsvo z ostalimi stanovi vred z veseljem vztrajati pri vzajemnem delu za blaginjo svojega naroda! Ako se učiteljsvo bori za svoje interese, za samostojnost in neodvisnost svojega stanu (pa ne za neodvisnost od vere in Boga!), mu tega pač ne more v zlo šteti noben razsoden človek; saj „kdor zaničuje se sam, podlaga je tujčevi peti!“ —

Gledé na nastavljanje suplentov na ljudskih šolah poslale so se v zmislu predlogov,

* Poročal pri X. glavni skupščini „Zaveze“ v Ljubljani nadučitelj Drag. Česnik.

ki jih je stavil tovariš Brinar, na vse deželne šolske svete po slovenskih deželah primerne vloge.

Upravni odbor je sklenil, da se sestavi povodom 50letnega vladanja Nj. Veličanstva cesarja Franca Jožefa I. „adresa“, v kateri izraža vseslovensko in istrsko-hrvatsko učiteljstvo svojo udanost in zvestobo, ob enem pa razloži Nj. Veličanstvu tudi svoje skromne želje. To „adreso“ bode izročila deputacija „Zaveze“, sestojeca iz zastopnikov vseh slovenskih kronovin potom visoke c. kr. deželne vlade kranjske Nj. Veličanstvu presvitlemu cesarju.

Toliko o delovanju v tej upravni dobi.

Konečno mi je še opisati delovanje „Zavezinih“ odsekov. Ti odseki so: 1. Slomšekov odsek. 2. Vrtnarski odsek. 3. Odsek za učila in 4. Odsek za ocenjevanje mladinskih spisov.

„Slomšekov odsek“ (načelnik nadučitelj in urednik M. J. Nerat) je zboroval dvakrat in sicer v Gorici in v Mariboru. Sad tega odseka je bil izdaja „Slomšekovih pedagoških spisov“, katere je uredil prof. dr. Bezjak.

Vrtnarski odsek. (načelnik nadučitelj † V. Ribnikar) je tudi dvakrat zboroval. V Mariboru je poročal prof. Koprivnik „Kakšen naj bode šolski vrt?“, v Gorici pa je isti poročevalec predaval „O cepljenju vinske trte“.

Odsek za učila (načelnik ravnatelj H. Schreiner) je priredil in razkazoval v Mariboru razstavo učil.

Odsek za ocenjevanje mladinskih spisov (načelnik nadučitelj Janko Leban) je ocenjeval izišle mladinske spise. O knjigah za mladino je poročal nadučitelj Leban pri zborovanju v Gorici.

V priznanje zaslug za šolstvo in učiteljstvo so bili sledeči gospodje izvoljeni častnim članom „Zaveze“:

1. Henrik Schreiner, ravnatelj c. kr. učiteljsišča v Mariboru;
2. M. J. Nerat, nadučitelj in urednik „Popotnika“ v Mariboru;
3. Jan Lego;
4. Fran Vodopivec, c. kr. okr. šolski nadzornik za goriško okolico;
5. Ivan Koprivnik, profesor na c. kr. učiteljsišču v Mariboru;
6. Anton Klodič vitez Sabladoski, dež. šolski nadzornik za Primorje.

Izkaz članov „Zaveze“ leta 1889. v primeri z letom 1898.

Leto	Ime kronovine	Število društev	Število članov			Skupaj
			častnih	pravih	podporn.	
1889	Kranjsko	4	1	307	116	424
	Primorsko	4	—	214	9	223
	Štajersko	10	6	133	3	142
	Skupaj	18	7	654	128	789
1898	Kranjsko	10	6	939	31	976
	Primorsko	7	7	259	23	289
	Štajersko	15	47	404	32	483
	Skupaj	32	60	1602	86	1748

Tako sem v kratkih potezah in površno skušal naslikati 10letno delovanje „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“. Razvijalo se je to delovanje po vsem naravno. Za prvim

navdušenjem je nastopila nekaka reakcija, kateri je končno sledilo premišljeno, zanesljivo delo, ki zagotavlja stremljenju „Zaveze“ sigurne uspehe.

V teku časa je „Zaveza“ lepo napredovala. Kako nepremagljiva trdnjava stoji sredi naše zemlje ter navdaja vseslovensko in istrsko-hrvaško učiteljstvo s srčnostjo, ponosom in pogumom v boju za naše pravice. Ona je vsa naša, je naše meso in naša kri! Naj bi še nadalje prospevala in se krepila na podlagi gesla: „Vse za vero, dom, cesarja!“ Naj bi zastavila tudi v bodočnosti vse svoje sile za napredek učiteljstva in šole ter za blaginjo naroda našega. To pa bomo najlaglje dosegli po geslu našega presvitlega vladarja: „Viribus unitis!“

Svojega poročila o desetletnem delovanju „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ pa ne vem bolje zaključiti, kakor z besedami, ki jih je pred 10 leti zapisal osnovalni odbor „Zaveze“ na koncu svojega oklica:

„Kar tirja svet od nas, to dobro znamo,
Kar tirja dom, slovenski rod od nas,
To govori glasno nam srce samo:
Ustvarjajmo mu lepši, boljši čas!
V oblasti sre mi sto in sto imamo:
Utisnimo kreposti jim izraz,
A jedna, prva druge vse ustvarja:
Ljubiti rod, ljubiti dom in carja!“

Stanje i želje hrvatsko-slovenskog učiteljstva Istre.*)

„Istina je sveta, živa
Koj se bori, taj da i dobiva“

Andrija Palmović,

Slavna skupštino! Mila braćo!

Veslavna gospodo i mile mi gospodje!

„Pod tim nebom, pod tim suncem, nema veće umjetnosti, nego što je stvariti ljude, pitomiti divlje čudi, krotiti srca biesne strasti, podjarivati umnu silu, svjetlom puditi crnu tminu, da u ovom divnom hramu, u prirodi nedohitnoj, svjetlo božje žarko plamti!“

Tako piše, tako sudi i misli o važnosti, o uzvišenosti zvanja učiteljskoga hrvatski pjesnik Iv. Zahar.

Glasoviti Cicero reče: „Najveća i najplemenitija služba, koju čovjek svojoj domovini učiniti može, jest, ako se uzgoju mladeži posveti.“

Aleksander Veliki govoraše često: „Više ljubavi i štovanja dužan sam svome učitelju Aristotelu, nego svomu ocu Eilipu.“ „Oen“ reče „imam zahvaliti, da živim, a Aristotelu da pametno živim.“

Mnogimi bi mogao jošte primjeri iz davne davnine i zlatnim riječima iz sadašnjosti orisati naš zadatak, no dosta budi i ovo rečeno. Već iz rečenoga lasno se može razabrati, da je od pamtievieka, a i danas zvanju našem pripoznata plemenitost, važnost i uzvišenost. Nu plemenitost, važnost, uzvišenost zvanja učiteljskoga iziskuje od učitelja, da bude pod-pune duševne i tjelesne željezne snage, jer rad njegov je naporan i tegotan a i ubitačan po zdravlje. Pa neka bude i ubitačan, tegotan i naporan, to sve dalo bi se jošte podnositi, jer da se radi, to je sudjeno svim: „To je sudjeno dobru, to je sudjeno zlu, to je sudjeno čovjeku što razum ima, to je sudjeno stvoru, što ga neima.“ Sviestan se zato učitelj teškog rada, teškog bremena zvanja svoga ne plaši, pače ono bi mu bilo sladko i lahko i pri

* Izvješćivao Božo Dubrović, nadučitelj iz Sv. Mateja u Istri, prigodom X. glavne skupštine u Ljubljani.

poslu bi ga vidio uvijek vesela lica, vedrih misli, čista sreća, puna dobrih namjera, puna poezije, da ga u prvom redu beda ne mori. Idimo dalje! Da ne zna, ne čuje i ne vidi, kako se uzvišenomu njegovu zvanju podrugivaju i nemilice svakom zgodom ruglu izvrgavaju; kako strast, zloba na svih strana na nj navaljuje; kako iz pokvarenog i podivljalog sreća svakojake klevete, potvore, muke i nevolje nanj bacaju. Kad ne bi znao, da nema nikoga, tko bi se za nj zanimao i zauzimao, da mu se beda ublaži; kad ne bi znao, da nikoga nema, tko bi ga branio i štitio od nepravde, jada, tuge i čemera.

Za svaki ovdje po svom značenju bolni izraz, imam sto i sto primjera i jamčim, da se za nijednoga nisam porekao. Krvave se rane zadaju učiteljstvu Istre, usljed kojih učiteljstvo prolazi teške dane, a još teže jade i nevolje. Naš život nije hram veselja, jer često moramo slaviti crne dane; nad nama se riedko vedri nebo, jer nam je život zavrit u gostu noćnu tminu. Ne možemo mirno spavati, ne možemo sladko jesti ni one suhe korice bleba.

Živa, sveobća želja bila je slavnog upravnog odbora, da se pri današnjoj glavnoj skupštini drži kakav referat u hrvatskom jeziku i na molbu, poticaj njegov, a ne iz vlastite iniciative, ja sam se toj živoj želji radostno odazvao, ter izabrao naslovni predmet.

Pri glavnoj skupštini „Zaveze“ u Novom mjestu proučavao sam, u Opatiji i Celju sam se veselio, radovao, nasladljivo i uživo, a evo ovdje zapala me častna zadaća, da igram ulogu Petra od Amiena. Evo me do izviestiteljeve stolice, da Vam podam zanimivih sličica iz kaleidoskopa učiteljskog života. Da Vam pričam o markatnih, pikatnih doživljajih, da vam pripovjedam zgodice i nezgodice istarskog putnika. Među inim, da istresem punu šaku jeremijada, a tada da si gospodo sami stvorite poklik, koji jamačno neće glasiti: „Hrvatsko-slovenski učitelji Istre, naj sretniji so ljudi!“

Poznato je, da se ne rado sluša čovjeka, koji jadikuje rad bolesti, nesreće ili bilo čega drugoga i u takim prilikama najradje bismo govor obratili na koju drugu stvar. Ta bojazen obuzimlje i mene u ovaj čas, zato prije nego li predjem na samu stvar, molim vas slavna gospodo, gospodje i mila braćo, da me izvolite uztrpljivo slušati. Dobri prijatelji, — a mojim prijateljima, ja vas tu sve držim, — rado slušaju pripovjedanje prijateljevih jada, znajući, da kad im on svoje srce otkrije, kad im se iztuži, naplaće i izjada, da mu sreću odlane. Još jednu samu malu, malu molbu upravljam na slavnu gospodu, a ta je, da me gospoda izvole izvinuti, ako ovo izviešće ne bude onakovo, kakovo bi moralo da bude.

Teško je čovjeku pri sreću, ako je primoran reći: trudim se i ubijam, sve svoje sile posvećujem narodu i državi, a neznam toliko, da bi mogao primjereno živjeti, no moram trpiti glad i žeđju.

Na koncu smo 19. vieka, vieka ne borbe na šake, na buzdovane i šestopere zlatne, no u vieku najživlje borbe za sveobćim napredkom, za prosvjetom. Pa gle ironije! Učiteljstvo, koje je u prvom redu pozvano, da širi napredak i prosvjetu, ono nije u tom vieku, no u vieku najživlje borbe za obstanak. Poput hrabrih Spartanaca kod Termopilah, najživlji mu je boj biti za „krug naš vsakdanji“. Zaokružimo li okom Istrom od zapada do iztoka, od sjevera put juga, taj se boj širom Istre očajno bije.

U njekom mjestancu Istre sastalo se malo družtvance, da proslavi nekakov god. Zdravice se redom redale, da došao red i na učiteljstvo. Jedan izmedju gospode vrlo liepo nazdravio, kako reče „tomu požrtvovnomu stališu“. Kad je došao do rieči: „Neka živi“ . . . tuž prisutni učitelj pretrgnu govornika i reče: „od česa molim?“

Prikladnijeg primjera, vjernije slike, liepše ilustracije (ilustrovane novine nek se skrivaju) rečenomu, ne mogu vam podati, nego da ovdje izvorno, doslovno citiram, navedem

i pročitam nekoliko odlomaka iz molbe, koju je hrvatsko-slovensko učiteljstvo kotara Volosko godine 1894. podastrlo na istarski sabor.

..... „Ne može li učitelj svim tim potrebam doskočiti, tada on postaje jedan sirotan, velja nevolja, mučenik živi, vriedan svačijeg sažaljenja kukavno se hranueći, nekušajući vina van možda o velikih godovih, on tjelesno sve više slabi, govori sve tiše i mlaćnije, od vječnoga naprezanja gubi osobito živčanu silu, postaje nervozan i podražljiv, on se muči i kini, savladjuje se koliko konačno može, ali napokon on se oćuti shrvanim i nemoćnim, da vlada prenatrpanom svojom školom, da vrši svoje teške dužnosti. Izšao bi medju ljude, ali u svojem kukavnom odielu stid ga je i pred zadnjim nadničarom; treba duševne okrepe medju izobraženim društvom, ali on nema za potroške, koji so spojeni s takovim drugovanjem. Krenc svojoj kući, a tu ga muči pogled gladne djece; i kad pomisli, da toj biednoj djeci ne može ništa ostaviti, i da ju ne može bar nekoliko pristojno odgojiti, onda taj jadni učitelj ne može, nego da gorko proplaće nad svojom sudbinom, da se poda oćaju, i u groznićavoj unutarnjoj borbi i trzavici doćeka neumitnu sušicu, tu povlašćenu učiteljsku bolest, koja ga konaćno reši težkih životnih muka. Nepodlegne li u tom smislu, podleći mora sigurno moralno, jer nevolja krši često i najćvršće znaćaje, pa takav učitelj neće više biti što bi inaće bio i što mora da bude — najme uzoran i exemplaran ćovjek.

U današnjih ekonomićkih i sociálních okolnostih u Istri, ni najveća učiteljska plaća nezadostuje za dostojan život; a što da bude sa onimi učitelji — a tih je najviše — koji so osudjeni, da životare sa ciglih 400 for. godišnjih? Što sa podučitelji, koji nimaju ni forinte na dan? — Kako će oni sa tom plaćom uzdržati sebe i obitelj, dok i slednji nadničar imaće uz hranu još skoro forint na dan, ili bez hrane for. 1.50 do 2 forinta? Ova sama okolnost svjedoći najbolje, da se ni ćovjek najogranićenijih potreba sa manjim dnevnim zaslućkom ne može u Istri uzdržati. Kako da se pak vzdrži učitelj, koji ima mnogo više potreba, sa puno manjom plaćom?

Većina učitelja u Istri nalazi sa u biedi i oskudići. Domaći pridjelci su u Istri skupi, jer je Istra zemlja siromašna; skupe su i unesene tvarine radi prevoznih stroškova. A od kada su ukinute slobodne luke Trsta i Rieke, skupoća je znatno s oćutljivo porasla. Potrebe drušćvenog života danomice rastu. Teško se žive — to je obći uzklik. A šta da nereće istom pućki učitelj? — Mladić svrši učiteljšte i sa zanosom stupa u svoju tešku slućbu, stupa kano uresnićtelj puka, kano apošćol prosvjete, uljudbe, morala, napredka — stupa kano nositelj najvsetijih ideja, a ne može se pohvaliti ni tolikom plaćom, koliko je ima jedan finaneijalni straćar, koji bez ikakvih predhodnih nauka obavlja slućbu najprostiju. Kojim li dušćvnim poletom će obavljati taj mladić svoju svetu misiju, ako se do mala bude vidio u biedi i nevolji? Imao bi plaćati dugove, što ih je napravio, da se može izškolati, a ćime? Hćio bi da zapoćme vlastitu ekonomiju, mora nabaviti posoblja, kuhinjskih stvari i. t. d. a ćime? Mora šćediti, da podje poloćiti izpite, mora šćediti, da plati tešku taksu, kad bude imenovan definitivnim, a od kuda sve to, ako mu mjesećna plaća nedostaje ni za najšćrtiju svakidašnju eksistenciju? Postane li pako učitelj oćem obitelji, nevolji nikada kraja. Gorak, u istinu gorak i pun tuge je pogled pućkoga učitelja na vlastitu svoju djecu. Da žalostno je naše stanje, mi se dićemo izmoreni i ćemerno pitamo pred licem prosvjetljene Europe: je li dostojno, da ćovjek, koji se kroz sav život žrtvuje za uljudbu i napredak, koji svim i svakomu pomaće do ljepšega života i bolje sreće, koji podučava i uzgaja sinove i hćeri svih stališa — da taj ćovjek mora gledati svoju djecu neoskrbljenu, da joj ne može dati odgoj i eksistenciju svome stališu pristojnu?

Istarsko učiteljstvo je dugo šćtilo, da više nemoće; i jer je dugo šćtilo, njegov je

vapaj sada tako bolan. Mi, pučki učitelji i učiteljice Istre, tražimo pomoći; tražimo je, jer želimo, da bez naprezanja i stradanja sdušno i plodonosno uzmognemo vršiti naše teške dužnosti; tražimo je, jer nam ju jamči onaj isti državni zakon, koji nam i dužnosti nalaže. U današnjem materialnom stanju mi smo nemoćni; naša bieda nas ubija; naše siromaštvo podkapa nam ugled i upliv; učiteljska plaća nam ni iz daleka nedostaje, moramo da si i drugom radnjom što prislužimo, ako nećemo da, u potpunom i pravom smislu rieči, glad trpimo, a to nas još više oslabljuje. Oslabljuje nas i gorka pomisao, da ćemo našu tešku službu imati obavljati u svem najmanje 42 godine. Mi svaki mjesec ostavljamo od kukavne naše plaće 2% u mirovinsku zakladu, ali ako se obazremo na umorni naš rad i nedostatni naš svagdanji kruh, onda moramo bolnim srcem izpoviediti, da se u istinu vrlo malo nadamo, da ćemo tu službu i toli mučno i krvavo zasluženu mirovinu dočekati!!

U svojoj molbi tražili smo, da bude najniža plaća usposobljenog učitelja III. reda 500 for., II. 550 i I. 600, a učitelji bez usposobljenja da budu plaćeni sa 400 for.; da se dade učiteljicam kano osobam bez svoje obitelji 80% od učiteljske plaće — da me nebi ovdje prisutne gospodje i gospodjice koleginjice slabo razumjele, moram ponoviti, da tako se molilo u molbi na pokrajinski sabor god. 1894. Nadalje, da se upriliči odmjerenje plaće po službi; a nipošto po mjestu, da se obali služba učiteljska sa 40 na 35 god.; da se učitelji i učiteljice, koje bijahu usposobljene prije konkordata izjednače s onima, koje bijahu kasnije usposobljene; da se pokrajina pobrine štipendijama za uzgoj učiteljske djece, jer se ne zna, kada nadari sreća učitelja sa obilatim obitelji (jedina sreća), kako će tu djecu odgojiti, pošto je njegova plaća tolika, da jedva preživiti može i napokon, da se naslov „podučitelj“ i „podučiteljica“ ukine.

Ostavimo se na čas kod ovog najposljednjeg.

Dok su kod vojničkoga stališa posvema opravdane razne sarže, a i gdje god drugdje, to im u učiteljskom stališu, po gotovo mjesta nema, a ponajpače naziv „podučitelj“, „podučiteljica.“ Čovjek, primitivnih pojmova o učiteljstvu, a takovih žalibože ima vrlo mnogo, odmah će pomisliti, u toj su valjda kategoriji oni, koji su praznije glave — dočim je glavno to, da su praznije kese. Znan mi je slučaj, gdje su se ljudi vrlo uzvrpoljili na podučitelja, kojino zasjeo mjesto privremenog nadučitelja, a još većma, kad doznali da isti i kompetira na to mjesto.

Bilo nadučitelj (-ica), učitelj (ica), podučitelj (-ica), svi ti imaju da jedne nauke svrše, da jednu te istu ledinu kopaju, pa mi se naziv „pod“ i „nad“ vrlo smiešnim čini, a ovaj prvi i vrlo neopravdan s razloga, štoj taj „pod“ donosi i manju godišnju plaću i manji petgodišnji doplatak, 15% plaće (52 for. 50 novč. odnosno — —). Najneopravdanije pako jest to, što im se i kasnije taj doplatak računa, ako prestupe u službu učitelja (-ice) — dočim učitelj (-ica), ako postane podučitelj (-ica) vuče doplatak učitelja (-ice). Doplatak se odmjeruje u onom stupnju u kojem se ga počelo služiti. Niti je prvo, niti drugo, niti treće opravdano i pravedno, a ponajpače 15% doplatak s razloga, što se opet u nijednoj višoj kategoriji ne uzima u obzir plaća, no svi imaju doplatka godišnjih 60 forinti.

Nu kad sam već kod petgodišnjeg doplatka, to ne mogu mimoći, a da ovdje ne spomenem, da je sasna neopravdan zahtjev, da učitelj, da dobije zadnji doplatak mora služiti svih 5 godina. Zašto mu se to nebi računalo po godinama?

Vidite li Vi gospodo u ovim našim zahtjevima kakvu pretjeranost? Držim da ne. Nu ipak jednom članu pokrajinskog odbora sa 2500 forinti godišnje plaće, prohtjelo se, da učiteljstvo ismjehava. Doista vriedno bi da se njegov govor na vječnu uspomenu po-

stavi u okvir i objesi na najvidjenije mjesto u školi. Nesmisao tog glasovitog govora neću Vam ovdje nabrajati, no mesto toga spomenut ću Vam, da se na njegove šuplje dokaze može vrlo lepo odgovoriti sliedećom pripovjedkom.

(Dalje sledi.)

Nova temeljna načela za regulaciju učiteljskih plač na Štajerskem.

Kakor smo svoječasnoročali, je dež. zbor štajerski temeljna načela za regulaciju učit. plač, katere je predložil dež. odbor zbornici, istemu vrnil, da jih dalje preučava, in o njih vnovič poročea. Dotični novi osnutek, ki je bistveno različen od prvega, je izgotovljen in se glasi tako le:

Odst. I. Na mesto obstoječega sestava krajevnih razredov ima vstopiti prihodnjič sestav personalnih razredov.

Odst. II. Po tem se uvrsti učiteljsko osebje v dve glavni kategoriji, in sicer stoji v prvi kategoriji učitelji in učiteljice meščanskih šol, v

drugi kategoriji učitelji in učiteljice splošnih ljudskih šol; kategorija podučiteljev in podučiteljic ima za naprej prenehati.

Odst. III. Vsak na javni meščanski šoli ali na kateri javni splošni ljudski šoli definitivno nameščen učitelj dobiva stalno temeljno plačo, ki je razdeljena na tri stopnje

Vsakemu učitelju, ki skozi določeno vrsto let definitivno in nepretrgano službuje, je omogočeno povišanje v naj višjo I. plačilno stopnjo.

Odst. IV. Vrh tega gre vsakemu definitivno nameščenemu učitelju na kateri javni meščanski šoli ali na kateri javni splošni ljudski šoli, kateri je pred ali po veljavi tega zakona skozi pet let zaporedoma v tej lastnosti v zadovoljnost slušboval, starostna doklada v stalnem znesku.

Ravno tako mu dá pod istimi pogoji vsakih daljnih dovršenih pet službenih let do končanega tridesetega leta pravico do nadaljne starostne doklade.

Odst. V. Vsakemu definitivno nameščenemu učitelju na javnih meščanskih ali na javnih splošnih ljudskih šolah gre za čas njegovega aktivnega službovanja aktivitetna doklada, koje visokost je odvisna od službenega kraja.

Za določitev aktivitetne doklade ni le število prebivalstva službenega kraja, ampak merodajna je splošnost krajevnih razmer. Aktivitetne doklade za posamne službene kraje določi na podlagi zakona potom odredbe deželni odbor sporazumo z dež. šolskim sve-

tom za Štajersko; v predsledkih 10 do 10 let se imajo tako določeni postavki aktivitetnih deklad revidirat.

Odst. VI. Ravneteljem meščanskih šol, ter šolskim vodjem (nadučiteljem) na javnih splošnih ljudskih šolah gré, če so definitivno nameščeni, opravilna doklada, ki se pri zadnjih odmerja po številu šolskih razredov. Opravilne doklade se vštevajo v pokojnino.

VII. Učitelji, kateri kot pomožni učitelji javno službujejo, a še niso dosegli spričevala učne usposobljenosti, dobe nagrado . . . goldinarjev.

Odst. VIII. V predstojeeh odstavih III, IV, V, VI in VII. z ozirom na aktivitetne doklade možkega učnega osebja na javnih meščanskih kakor na javnih splošnih ljudskih šolah izrečena določila veljajo tudi za žensko učno osebje dotične kategorije na teh zavodih, toda z omejitvijo, da se temeljne plače (odst. III.) oziroma nagrade (odst. VII.) zadnjih določajo le z 80% one svote, ki gre moškim učnim osebam dotične kategorije.

Odst. IX. Učne osebe, katere so sicer preskrbljene že s pričevalom učne usposobljenosti, a še nimajo definitivnega mesta, dobé 80% temeljne one plače, koje bi dobivali v slučaju definitivnega nameščenja.

Odst. X. Predstojeeča določila stopijo v veljavo z razglasom dotičnega deželnega zakona in nimajo vzvratne moči.

Vendar se po določbah novega zakona eventuelne pravice, ki so se pridobile po sedanjih zakonih ne bodo nikomur krajšale.

Dosedanji podučitelji (podučiteljice) na javnih meščanskih, kakor na javnih splošnih ljudskih šolah smatrati se bodo imeli po uveljavljenju novega zakona ali kot provizorični ali pa kot definitivni učitelji (učiteljice).

V prvem slučaju so za nje veljavne določbe odst. IX., v zadnjem slučaju pa določbe odst. III.

V zadnjem slučaju začenja se zakonita pravica do starostnih doklad (odst. IV.) še le s časom veljave novega zakona.

Slovstvo.

Ocena.

„Geometrijsko oblikoslovje za dekliške meščanske šole.“ Nemški spisal dr. Fr. vitez Močnik. Poslovenil Jožef Bezljaj. Cena 75. kr. a. v. Ta knjiga, ki se je z novim šolskim letom vvedla v višje razrede ljubljanskih dekliških šol, obsega 133 str. in ima 169 slik, pa ni goli prevod nemške knjige, ampak prelagatelj je pojasnil nekatere oddelke, kakor delitev kotov in lokov, tvoritev pravilnih mnogokotnikov in meritev teles na priprostejši in torej tudi umljujejši način nego je to razloženo v izvorniku.

Ker je knjiga namenjena trem višjim razredom, kjer se geometrija poučuje v koncentriških krogih, mora učitelj težje in lažje tvarino učenemu načrtu primerno izbrati in razvrstiti.

Jezik v knjigi je v obče pravilen in gladek, le semtertje se kaže kaka trdost v izrazu in nedoslednost pri rabi dvojine, kar se pripeti pogostoma učitelju, ki v šoli poučuje v tujem jeziku. V tej zadevi bi se dalo semtertje še kaj popraviti, večinoma se je pa to tudi že zgodilo na koncu knjige. Tu pa najdemo tudi mnogo popravljenih napak, ki so ostale nepopravljene v „Močnik-Celestinovi geometriji za nižje gimnazije.“ V tem obziru kaže torej knjiga mali napredek. Ugajala boče dobro svojemu namenu, če tudi je za dekliške šole nekoliko preobširna, pa vsaj upamo v kratkem dobiti kako slov. deško meščansko šolo. Te šole so nam

Slovincem potrebne, ker nadomestujejo nižje realke, katere so pri nas vse nemške, vsled tega nam pa tudi primanjkuje izobraženih narodnih obrtnikov in trgovcev. —m—

Novosti.

„Der Süden“. Ravno smo prejeli 6. številko edinega glasila v nemškem jeziku za koristi hrvatskega in slovenskega naroda, izhajajočega na Dunaju. Tudi ta številka ima prilogo. Vsebina je zopet jako zanimiva in bogata. List „Der Süden“, katerega so, kakor znano ustanovili gg. državni poslanci hrvatskega in slovenskega naroda, zastopa odločno koristi in težnje imenovanih dveh narodov. A mimo tega bori se ta časopis dosledno za slovansko vzajemnost, koja nam jamči, da se bodo naši narodni idejali prej ali slej vendar izpolnili. List „Der Süden“ ima pa tudi nalogo, da na temelju resnice in prava seznanja tuji svet z našimi odnošaji in težnjami, ter da pobija neresnico, katero o nas vedno razširjujejo neprijateljski nam časopisi židovsko-nemški, madjarski itd. Odkriva pa tudi grozne krivice, ki se nam i Hrvatom godé. Od nas je odvisno da zagotovimo obstanek temu neustrašenemu sobojevniku na publicističnem polju, ter mu tudi podamo sredstva za ojačenje in potrebni razvoj.

„Der Süden“ izhaja 1. in 15. vsakega meseca z obilno in zanimivo vsebino. Ker se mogó še številke od meseca avgusta prejeti, znaša naročnina do konca leta samo eden goldinar. Uredništvo in upravnštvo je na Dunaju I. Plankengasse 4.

Društveni vestnik.

Sožalje „Zaveze“.

Povodom nenavadne in grozne smrti Nj. Veličanstva presv. cesarice Elizabete izrazila je deputacija „Zaveze slov. učiteljskih društev“ (gg. L. Jelenc, D. Česnik in Fr. Luznar) dné 15. sept. t. l. potom slavnega okr. glavarstva v Kranju svoje najiskreneje sožalje v ime vseh v „Zavezi“ združenih učiteljskih društev ter zajedno prosila g. vladnega zastopnika, naj izvoli predložiti čutila pred Najvišji prestol. Č.

Svetinje pri Ormožu. 25 let — to sicer v človeškem življenju še ni kaj posebnega, a za dru-

štvo, oziroma za obstanek kakega društva je že vendar precej lepa in dolga vrsta. In to lepo vrsto let zaključilo je naše učiteljsko društvo z letošnjim letom. Na 4. dan septembra odločili smo praznovanje petindvajsetletnice ter s strahom in upom pričakovali določenega dne. Toda, priznati moramo: strah naš izginol je kakor pena a upi naši bili so več kakor presenečeni. „Zora puca, bit' če dana“ pisal sem v nekem svojem letošnjem poročilu, in danes se mi pač dozdeva, da se nam že dani. — „Sloga naj nam bo danica, a solidarnost in stanovska zavest pa zlata zarija boljših jasnejših dni“; tako nam je napival gosp. načelnik proti koncu našega banketa, a še obširneje in globljeje nam je o imenovanih svojstvih našega stanu na srce govoril g. Rajšp. — Toda, da čujemo, kako se je slavnost naša celoma vršila in obnesla!

Že zgodaj zjutraj prihiteli so od raznih strani tovariši, bratje in sestre naše od raznih strani in našinci pozdravljali so jih mogoče prisrčno. Ob poldeseti uri pa smo šli skupno k sv. maši, kjer so učitelji s spremljevanjem godbe pevali celo sv. mašo. Po končani službi božji pa smo šli v slovesnem sprevedu, na čelu mu šolska mladež ormoške šole s svojimi učitelji, na ormoško pokopališče, kjer se je vršilo odkritje nagrobnega spomenika pokojnemu tovarišu Antonu Freuensfeldu, koji spomenik postavilo mu je učit. društvo z blago pomočjo nekotih prijateljev in s prispevkom pokojnikove ostale obitelji, oziroma rodbine. — Tu ob ozaljšanem grobu pokojnikovem spregovoril nam je gosp. tovariš Rajšp v krajšem govoru nekoliko v srce segajočih besed v spomin blagemu, mlademu, nekodaj toliko lepih idealov nosečemu in v obče iskreno vnetemu tovarišu, a gosp. nadučitelj Vauda zahvalil se je kot edini moški ud še živeče Freuensfeldove rodbine vsem prisotnim na lepem činu, koji se je uprizoril v časten spomin njegovega ljubega svaka. Za tim vrnoli smo se v ormoško šolo, kjer se je vršilo v lično okrašenih prostorih slovesno zborovanje. Gosp. načelnik Vauhnik pozdravil je z ognjevitom navdušenostjo vse prisotne, osobito pa ljube nam tovariše in tovarišice, ki so prihiteli k nam od raznih strani, ne se boječ gmotnih stroškov, niti silne vročine ne dolgega pota, da se tukaj snidejo s svojimi sodrugi ter obnovijo staro svoje pobratimstvo, oziroma sklepajo nove bratovske vezi. O, krasna si ideja pobratimstva!

Dal Bog, da se je navzamemo do vrhunca svojih sre! Dal Bog, da prešine njeni oćarajoći žar vse naše mile tovariše po širni naši slovenski zemlji in srećen, neskončno srećen bo naš stan, bo ž njim vred slovenski rod. — Za načelnikovim pozdravom ostal je tovariš naš iz unstran Drave, tajnik varaždinskega učiteljskega društva, gosp. nadučitelj iz Vinice na Hrvatskem ter nam kot Hrvat izročil pozdrave svojih sodrugov, naših milih nam bratov Hrvatov, kojemu pozdravu odgovarjali so prisotniki z iz srca gredoćimi: Živili!

Na to utvoril je gosp. načelnik slovesno zborovanje ter nas z navdušenimi besedami vsodbujal, naj se hvaležnega srca tudi danes spominjamo našega prebлага Najvišjega dobrotnika in zašćitnika, viteškega cesarja Franca Jožefa ter mu vskliknemo trikratni „Slava“, po kojem zadonela je po dvorani navdušena vedno lepa „Cesarska pesem“. — Da pa ta naša odkritosrćna navdušenost doseže tudi ušesa cesarja samega, odposlalo je zbrano učiteljstvo Njegovemu Velićanstvu primerno udanostno izjavo in ćastitko brzobjavnim potom, koje je sestavil in zbranim prećital gosp. načelnik sam. Potem nam je gosp. načelnik prećital nekoje brzobjavke, ki so nam došle od raznih strani, neko je izmed njih že pozno proti večeru ter so se prećitale še le proti kocu banketa. — Gosp. Košar nam je kot slavnosten govor-

nik razvijal rojstvo in razvit društva ter povedal marsikaj zanimivega iz društvene povestnice; spominjal se je pokojnih drušćenikov in nam slikal delovanje društva v pretekli dobi, zajedno pa nas rotil naj ne popuščamo, nego ćemdalje ćvrsteje delujemo v njega prosep in razvoj, ključ ćdruštva iz dna srca: Vivat, floreat, crescat! Za slavnostnim govorom zapeli so zbrani „Zavezno“ s spremljevanjem harmonija in potem smo se soglasno odzvali pozivu gosp. načelnika, kateri je hvalo izrekel vsem, ki so kolićkaj pripomogli k takó ćastnemu praznovanju naše slovesnosti in nas povabil k naroćenemu banketu. — Pri banketu samem svirala nam je godba hardećkega gasilnega društva, ki ima v tovarišu našem, g. Domicjan Serajniku mlajšem prav spretnega voditelja in učitelja, kateri si je tudi za našo slavnost stekel nemalih zaslug. Tu so nas počastili s svojo prisotnostjo odlćni Ormožani in Središčani, udje okrajnega šolskega sveta in drugi cenjeni prijatelji naši. Tu so se vršile tudi razne napitnice in sicer je gosp. načelnik vzdignil prvo ćašo na zdravje našega skupnega deželnega oćeta in Najvišjega zašćitnika šole in šolskega zakona presvetlega cesarja Franca Jožefa I.

Gosp. Porekar napil je v krepkih besedah dež. šol. svetu in nja prvomestniku c. kr. namestniku, g. Slanc okr. šol. svetu, a g. Kosi Anton, ki je pri slovesnem zborovanju govoril tudi lastni svoj prav lepo sestavljen prolog, napil je še duhovskemu stanu želoć, da bi ta dva stanova, aćiteljski in duhovski, složno in vzajemno delovala na polju prosvete in odgoje v prosepah milega slovenskega rodu in v dosego njegove boljše bodoćnosti. Tovariš g. Rajšp pa nam je v njemu lastnem jedratem in globoko premišljenem govoru nudil v prisrćen sprejem kraljico vseh stanovskih ćednosti, plemenito slogo, ljubeznivo kolegijalnost in zavedujoćo se svoje moći, mogoćno solidarnost. Tudi na prekrasen venec prisotnih gospá in gospic nismo smeli pozabiti in njih se je v svoji napitnici spominjal g. tovariš Rozina. Razen teh slišati je bilo še več napitnic, izmej katerih omenjam še osobito une gospoda Polanca, načelnika slovenjebistriskega učiteljskega društva, ki nas je počastilo v mnogo obilnišem številu nego sosedno ljutomersko, od katerega smo pać z ozirom na to, da smo se njihove 25letnice mi v 5krat većjem številu udeležili, polnim pravom pričakovali većje udeleže. — Ako so prihiteli k nam tovariši iz Celja, Kozjega in Brezic, bi pać tudi Ljutomeržani zmogli toliko ćasa in prilike.

Sedaj pa, ko mi je konćati svoje skromno poroćilo, nemogoće mi je završiti ga inaće nego s prisrćno hvalo vsem udeležencem, osobito onim gospodom tovarišem, ki so nas s svojim krasnim petjem tako prijjetno kratkoćasili, kakor so to gospodje Přebil iz Kapele, Munda iz Celja, Vobić itd. Da ste nam zdravi, vrli pobratimi! Še iz daljine Vam kličemo opetovani: „Na zdar!“ Pa tudi domaćinov,

ki so si v namen naše slovesnosti pridobili največ zaslug, ne smem pozabiti in tu moram imenovati v prvi vrsti vrlega tovariša Rozino, ter pevovodja Serajnika in našega blagega Rajšpa! Bog Vam plati vsem vkup!

Iz konjiškega okraja.* Poročati mi je o dveh zborovanjih. Pri prvem — 4. julija t. l. — pristopil je gosp. Koser Rudolf našemu društvu. Volila sta se delegata za „Zavezo“ in rešile nekatere društvene zadeve. Ker poročevalca radi bolezní ni bilo navzočega, razgovarjalo se je prosto o vprašanju „Kako naj uvede šolski voditelj utitelja-novinca v šolsko prakso“; udeležila sta se tega razgovora posebno gosp. Malenšek in gosp. Brinar. Zadnji je posebno povdarjal, da se naj to godi na podlagi kolegijalnosti.

11. dne avgusta priredilo je naše društvo slav-

* Slučajno zakasnilo

Uredn.

nostno zborovanje v proslavo 50letnice vladanja našega presvitlega cesarja. Zbralo se je skoraj polno število društvenikov in precej drugega občinstva. Med temi č. gosp. Voh, nadžupnik konjiški, in gosp. prof. Bezenšek iz Plovdiva. Po pozdravu gosp. predsednika poslala se je na Naj višje mesto brzogovornim potom udanostna izjava. Pod vodstvom gosp. Kokota zapel se je „Opomin k petju“, pesmi pa je sledil slavnostni govor (gosp. Černež), ki se je navdušeno odobral; zapela se je tudi cesarska pesem. Potem je deklamovala gdč. Vidmajer-jeva slavnostni prolog. Na to je sledilo nekaj izbornih koncertnih točk naših slavnihi glasbenikov gospe in gosp. Kokota in Serajnika. Dolžnost nam je omeniti, da je gdč. Pirnat posodila iz prijaznosti svoj klavir ter da so nekatere druge gospodičine oskrbele okusno dekoracijo sobe. Končno smo bili, kakor navadno, zbrani pri Suterju. Navdaja nas zavest, da smo po svojih močeh proslavili ta velik avstrijski praznik..

Beno.

Dopisi in razne vesti.

Iz sevniškega okraja. (Konec.) O drugem vprašanju „Geografično zgodovinska slika o razvoju naše očetnjave za časa petdesetletnega slavnega vladarstva našega cesarja“ je govoril g. Pišl iz Sevnice. Njegov obširni govor je bil jako zanimiv ter imel namen, poslušalce ne-le poučiti, ampak tudi navdušiti za domovino in cesarja.

Tretje vprašanje je bilo: „Metoda nemškega jezika v slovenskih ljudskih šolah“. G. poročevalec nadučitelj Tramšek iz Sromelj nam je natančno pojasnjeval, kako imamo postopati pri pouku v drugem dež. jeziku po tako zvani „nazorilni metodi“, ki bode čim prej, tem bolje izpodrinila zastarelo „gramatično“ metodo, po kateri smo dosegli primeroma le majhne vspehe. V vseh šolah našega politič. okraja se bode začetkom prihodnjega zimskega tečaja vvedla Schreiner-Bezjakova „Prva nemška vadnica“ in sicer tako, da se bode rabila v dveh oddelkih I, in II. del vadnice namesto dosedanje „Nemške začetnice“ in III. del namesto dosedanje „Prve nemške slovnice“. „Druga nemška slovnica“ še ostane, dokler ne dobimo „Druge nemške vadnice“, vendar se tudi na višji stopnji ne bo več „prestavljalo“.

O vprašanju, kako se naj dosedanje šolske tiskovine predgručajo, oziroma kakšne naj bodo nove tiskovine, poroča g. nadučitelj Mešiček iz Sevnice. Pokazal nam je že nove tiskovine „im Bürstenabzug“, ter govoril največ o tem, kaj bi se dalo pri teh tiskovinah še premeniti. Oglasili so se tudi drugi tovariši. G. Šetinc želi, da bi vse uradne knjige bile vezane, ter da se zapišejo tudi v inventar. G. Knapič povdarja, da se morajo tiskovine tako sestaviti, da učitelju pisarije olajšajo. Radi tega se naj razrednica, katalog in tednica združijo v eno knjigo, kakor je

po nekaterih drugih kronovinah. „Kujižice o šolskih naznanilih“ naj se ne vvedejo, ampak šolska naznanila v obliki, kakoršno imajo na Kranjskem. G. Mešiček je proti temu, da bi se razrednica in katalog združila. Tiskovine se morajo založiti tudi v slovenskem jeziku.

Kot daljna točka dnevnega reda so sledila poročila o stanju okrajnih knjižnic in volitve v odbor. Poročali so za okraje Kozje g. Böheim, za Sevnico g. Mešiček, za Brežice g. Ornik.

V stalni konferenčni odbor so bili izvoljeni in sicer

a) za okraj Kozje: gg. Sket, Gajšek, Moric, Böheim;

b) za okraj Sevnica: gg. Mešiček, Knapič, Matko, Skalovnik; in

c) za okraj Brežice: gg. Tomine, Ornik, Tramšek Blaž, Skubec.

Izmed samostojnih predlogov naj omenimo sledeče:

a) Vis. dež. šolski svet naj izda učne načrte za nemški jezik na slovenskih ljudskih šolah.

b) Odškodnina za potne stroške povodom okrajnih učiteljskih konferenc naj se izplača na dan konference.

c) Nagrada za supiranje na kateri drugi šoli naj se ne vračuni pri osebnem dohodninskem davku. (Vse tri predloge je stavil g. Moric.)

d) Okrajne učiteljske konference naj se odsihdoh ne vršijo več v Reichenburgu (g. Skalovnik).

e) Učitelji naj povodom def. nameščanja ne prisegajo pri krajnih šolskih svetih ampak pri okrajnem šol. svetu oziroma nadzorniku (g. Jožef Pečnik).

f) Redi za pravost, pridnost in napredek naj se v katalogih in šolskih naznanilih zaznamujejo s številkami (g. Knapič). — Vsi predlogi so bili sprejeti. S tem je bil dnevni red končan. G. predsednik se zahvali udeležencem osobito poročevalcem za njih trud, želi, da bi danes vsejano seme v prid šolstva obrodilo obilno sadu in zaključil zborovanje ob pol 4. uri popoldne. Tovariš Rauter se zahvali g. predsedniku za spretno in nepristransko vodstvo konference, obljubi, da se hočemo ravnati po navodilih, katere smo ravnokar slišali in povabi tovariše, da zaključijo spoštovanemu gospodu nadzorniku trikratni „živio“. Omeniti še moramo, da se je g. uradni vodja okr. glavarstva pl. Vistarini brzojavnim potom opravičil in želel konferenci obilno uspeha. Konferenca mu je na to tudi brzojavno izrekla zahvalo za naklonjenost in krepko zastopanje šolskih in učiteljskih interesov, kar se je zlasti letos pokazalo.

Žal, da lanskega zapisnikarja ni več med nami. Temu bi se bilo letos srce veselja smejalo, kajti zborovalna soba je bila krasno okinčana. Zlasti podoba cesarja so dičili lepi vencji in zastave. G. predsednik je to tudi v svojem govoru pohvalno omenil. Vsa čast domačemu učiteljstvu!

Po konferenci smo se zbrali v gostilni g. Podjeda, kjer smo potolažili nemirne želodce ter se prijateljsko razgovarjali, dokler nas ni zahajajoče solnce razpršilo na vse strani. K.

Z Goriškega. Častiti gosp. urednik! Dopisi z Goriškega v Vašem cenj. listu se zde marsikomu čudni in morda neverjetni, a še bolj čudne in neverjetne so razmere, v katerih učiteljstvo živi. Ni je menda dežele, kjer bi bilo še kaj enakega, zlasti z ozirom na gmotno stanje! Žalosten pa je tudi pogled na društveno življenje med učiteljstvom. Manjka nam stanovske samozavesti, organizacije, napredovanja in svobodnega mišljenja. Toda vsemu temu se da odpomoči, ako le sami hočemo. Razmere so namreč takšne, kakoršne si zaslužimo in nič slabše.

Najpoprej je treba, da se naše društveno življenje, ki je zdaj čisto omrtvelo, osnovi, da bode učiteljstvo v korist, ne pa v posneb. Vzroki sedanjega neznanja za društvo so po mojem mnenju ti-le:

1. Mlačnost in polževa kri v društvenem življenju nekotnih učiteljev. Dobe se namreč takšni, ki ne čitajo nobenega strokovnega lista, sploh celo nič, ali pa je njih evangelij kak za prosto ljudstvo pisani listič. Ti jazbeci ne gredo iz svojih lukenj ob nobeni priliki. Svoje djanje in nehanje akomodirajo me sečnim 40 gld., od katerih še denejo kaj na stran da se dobe med njimi celo mali kapitalisti in tud taki, ki zemljišča kupujejo. Takí učitelji ne vprašajo več po duševni hrani. Društvenost jim je neznaná, nerazumljiva in nepotrebna. Še svojo nebržnostjo in apatijo kužijo zrak na okoli ter pripravijo s svojim vzgledom celo mlajšesvoje druge, kateri z malim svojim

znanjem, ki ga prinesejo morda iz Kopra, opuste ves nadaljni napor do izobraževanja in spolnjevjanja, tako da okoré mnogi že v dobi, v kateri bi se še le prav moralo začeti resno učenje.

2. Vzrok, da so mnogi izgubili veselje do društvenega življenja je tudi ta, da so se nekoji udje (zlasti pred časom) držali, kakor da so nezmotljivi in da imajo edino le oni besedo pri društvu. Če se je le kateri, posebno mlajših kedaj oglašil, skušali so ga osmešiti in ga tako pripraviti ob veselje do samostojnega delovanja in udeleževanja pri delu. — Mlajše je treba pri delu bodriti, in radi tega tudi eventuelne malenkostne hibe, zlasti pri prvih nastopih, prezirati. Le tako si vzgojimo potem dobre, agilne društvenike. Odbornik si n. pr. ne sme domišljevati, da je več nego kak drug ud.

3. Nemarnosti do društva je pri nas krivo tudi to, da odbor ni vselej izvrševal društvenih sklepov sprejetih predlogov. To pa je neodpustljiv greh. Udje žrtvujejo čas, pot in trud, a odbor jih ima za norca. Tako se nikoli nič ne doseže in društvo mora razpadati.

Še se dobé vzroki navzdol in navzgor; toda naj bo za danes. Vsi znani in neznani vzroki se pa dajo odstraniti, ako le sami hočemo. Zavednost, stanovski ponos in kolegijalnost so zdravilo proti vsemu! Potreba je tudi tolika, kakor menda nikjer, da povzdignemo svoj glas. Vse se čudi naši krotkosti, da ne rečem nemarnosti in slepoti. Vzdravimo se torej k življenju vsi doma, združimo se potem trdno z učitelji oziroma njih društvu cele dežele ne gledé na narodnost. Naš glas dobil bo potem veljavo, a prositi nam treba ne bode. — Prosi naj, kdor ne zasluži. Mi zahtevamo! — Ne dajmo se slepiti misleč, da je morda kdo na naši strani, ki nam bo pomagal, za nas delal in nas rešil iz raznih stisk. Nikdo! — Nekoji imajo zaupanje v poslance. Toda najbolj prazno je tako upanje pri nas, ako sami ne tirjamo. Ves deželni zbor nam je nasproten, a tudi naši slovenski poslanci ne zaslužijo naših simpatij. Za vzgled njih „delovanja“ bode omenjeno, da eden najsvobodnomiselnejših in radikalnejših poslancev je svojčas v Celju zagovarjal Ebenhochov šolski predlog. Drugi, ki se smatra nekakim voditeljem na Goriškem, se je tudi javno izrazil pred nedavnim v Gorici, da vse njegovo delovanje bo stalo na podlagi pastirskih listov. Mi se pač v to ne spuščamo. A žalostne naše razmere se tem potem gotovo ne zboljšajo. Gorje torej nam brez nas. Vzdravimo se sami in nastopimo pot dostojno našemu poklicu. V boj za pravico, napredek in svobodo!

Društvenik.

S Kranjskega. (Raznoterosti.) Da je naš dopis v št. 15. zelo ogorčil ljubljanske gg. kolege, se nam prav čudno zdi. Nehote smo se spomnili bajke o ovci in volku. Gg. tovariše, ki s pravo, nesebično kolegijalnostjo izvršujejo svoje domoljubno delovanje,

gotovo oni dopis prav nič ni zadel, za ostale pa ne vemo, čemu so bili ogorčeni. Da bi se pa vedno le zatiskali obe očesi ako se greši, to pa vendar ne gre. In v tem duhu in s tem namenom bodedo tudi v prihodnje poročali o važnejših dogodljajih kranjskih, naj bode komu ljubo ali ne.

Pretečeni mesec si lahko slovensko učiteljstvo zapiše z zlatimi črkami v svojo zgodovino. To so bili dnevi prazniki. Ljubljansko mesto je pokazalo, da ve ceniti narodne pionirje, slovensko in sploh slovansko učiteljstvo. A tudi slovensko učiteljstvo je pokazalo, da je faktor, s kojim se mora računati v najbližnji prihodnosti. Slovensko učiteljstvo je pa tudi pokazalo s svojim delom, s koncertom, z ustanovitvijo šolskega muzeja, da deluje, da napreduje z duhom časa, da vporablja ves svoj prosti čas v razvoj slovenskega naroda in lastnega „jaz“. Slovenski narod, posebno pa ljubljansko prebivalstvo se lahko uči od narodnega učiteljstva, da deluje taisto združeno, ko eden mož za povzdigo milega naroda na pravi narodno-slovensko-slovanski podlagi, in da ne pozna one otročje politike, ki jo nekateri imenujejo „stranke“.

Zakon o novih plačah kranjskega učiteljstva je že dobil Najvišje potrjenje, stopi pa še le v veljavo s 1. januarjem 1899. Torej smo za dva meseca zopet na boljem!?

Vrlo „pedagogisko društvo v Krškem“ nas je razveselilo s prav lično knjigo, s „slavnostnim pedagog. letnikom“. Knjiga dela vso čast društvu, posebno pa pisateljem. Slovenski učitelji, sezite pridno po njej! Ker smo že pri „pedag. društvu“, spregovorimo še nekaj besedi. Naša najsrčnejša želja gledé na to društvo je pač ta, da se vsaj deloma preostroji, vsaj deloma po v Novem mestu sprejetih nasvetih. Tovariši, ki imate vodstvo tega prekornostnega društva v rokah, potrkajte malo bolj na vrata srednješolskih učiteljev in drugih mož; marsikateri bode še rad prispel z drobtinico svojih možganov v pomoč temu društvu; posnemajte krasno se razcvitajoče enako društvo naših sosedov Hrvatov.

Želja mnogih učiteljev kakor tudi učiteljic je, da se zopet izda „Popotnikov koledar za slovensko učiteljstvo“. Radi tega svetujemo založniku in izdajatelju „kranjskega ročnega kataloga“, da preneha z nadaljno izdajo tega podjetja. Kajti po našem trdnem prepričanju je ta koledar največ škodoval „Popotnikovemu koledarju“. Ako pa gosp. založnik nikakor noče prenehati z izdavanjem tega roč. zapisa, naj pa vsaj izpusti imenik učiteljstva in drugo. Ne zidajmo si sami kitajskega zidu okoli slovenskih pokrajin, saj nam ga drugi že itak hité zidati.

Povodim obhajanja desetletnice „Zaveze“ ustanovilo se je prevažno društvo za slov. učiteljstvo, namreč „Jubilejna samopomoč“. Upajmo da se ga oklene vse slov. učiteljstvo. Želimo pa tudi, da se preneha sedaj nekaj let z ustanavljanjem drugih

raznih učiteljskih društev; le oni šol. okraji, ki še nimajo svojih okr. učit. društev, naj si je ustanovijo.

Pri nas na Kranjskem, kakor tudi na Štajerskem še vedno strašijo z „brezversko šolo“. Kot edin „šepav“ dokaz proti sedanji šoli navajajo vedno edino štatistiko hudodelnikov. To pa ti ljudje ne premisljijo, da kakor vsaka veda, tako tudi napreduje „justica“ z ogromnimi koraki. Ko bi bila justica dandanes še tam, kjer je bila za časa grajskih valpetov, bi gotovo imeli še enkrat več svetnikov in svetnic.

V Ljubljani so se vršile ravnokar duhovne vaje za „brumne“ učiteljice. Ena udeleženk se javno zahvaljuje v „Slovencu“ za vse dobrote, dušne in telesne, ki so jih prejele v času teh vaj. A čudno, brezimno! Zakaj se sramuje ta „brumna duša“ z polnim imenom na dan, nam je neumljivo. Če se sramuje očitno priznati, da je bolj pobožna katoličanka, kakor druge njene tovarišice, potem naj v prihodnje raje doma ostane, ker tako dejanje se nam zdi, kratko rečeno „hinavsko“.

V „Slov. Narodu“ je bilo pred kratkim citati dopis, v kojem nek učitelj britko toži, da je že delj časa brez službe. To je pri nas prav mogoče, ker se službe včasih oddajajo tudi kar pod roko, brez razpisa!?! V istem listu je bilo tudi črno na belem, da št. Lambert pri Litiji, je brez učitelja, čeravno sta bila dva prosilca in eden baje z spričevalom učne usposobljenosti.

Občni zbor „vdovskega društva“ je letos sprejel nekaj prav umestnih predlogov, ki bodo v prav veliko tolažbo onim, ki postanejo deležni teh dobrot. Naša srčna želja je pa ta, da naj se to „vdovsko društvo“ raztegne tudi izvan kranjske meje, to je, da se sprejemajo v prihodnje tudi učitelji iz Štajerske, Primorske in Koroške. Tovariši, s tem bodedo pokazali, da nas navdaja v istini ona **ne-sebična** medsebojna kolegijačnost napram našim tovarišem, katero imamo tako pogostoma na papirju, a še večkrat na jeziku. △

(VI. štajerska deželna učiteljska konferenca), ki se je vršila dne 12. in 13. t. m. v Gradcu, vdeležencem ni kaj zadovolila, dasi je bil dnevni red času primeren in referati v spretnih rokah. Pogrešali smo pri obravnavah one svobode v izraževanju misli, ki takim zborom še le vtisne znak zanimivosti in stori delovanje v njih plodonosno. Toliko za danes o tej prevažni učiteljski skupščini; obširno in natančno poročilo podamo v sledečih številkah.

(Uredba uradniških plač) je dobila Najvišje potrjenje. Z dnem 1. oktobra t. l. se bode c. kr. uradnikom ter c. kr. profesorjem in državnim učiteljem izplačala po novem zakonu višja plača. — Kdaj bodedo pač mogli poročati, da se je v tem oziru izpolnila vroča želja ljudskemu učiteljstvu na Štajerskem in zlasti po Primorskem.

(Umrli) je včeraj v Mariboru po daljnem bolehanju tudi slov. učiteljstvu dobro znani ravnatelj tukajšnje sadje- in vinorejske šole gosp. Henrik Kalman. — Blag mu spomin!

(Pri sadni razstavi v Celji) je razstavno razsodišče te-le naše tovariše odlikovalo: Miloš Levstik, nadučitelj pri Sv. Andreju pri Polzeli je prejel 25 kron in častno diplomu. Fr. Praprotnik v Mozirju, Peter Vudler na Ljubnem, Jožef Klopčič

pri Sv. Petru v Sav. dol, Fr. Šijanec pri Sv. Antonu v Slov. gor. in Tomislav Kurbus v Slivnici prejeli so častno diplomu.

(Slovenska mestna ljudska šola v Gorici) je začela vendar enkrat delovati kakor se spodobi. Ker je mestni šolski svet in mestno staršinstvo stvar vedno zavlačevala, vzela je vlada celo zadevo vroke ter na mestne troške vse potrebno ukrenila. Vpisanih je do sedaj nad 500 otrok.

Št. 491. III.

Natečaj.

(Podučiteljsko mesto.)

Na petrazredni ljudski šoli pri Sv. Lenartu v Slov. gor. ima se namestiti začetkom zimskega tečaja podučiteljsko mesto z dohodki po III. plač. razredu in s prostim stanovanjem in sicer stalno ali začasno.

Prosilci ali prosilke za to mesto naj vložijo svoje prošnje opremljene s spričevalom usposobljenosti in zrelostnega izpita, oziroma le z zadnjim in pri prvem stalnem ali začasnem nameščenju z dokazom avstrijskega državljanstva pri krajnem šolskem svetu v Šentlenski do 30. septembra mes. t. l. — Izprašani morajo biti iz obeh deželnih jezikov.

Okr. šol. svet Šentlenski, dne 24. avg. mes. 1898. 2-2

Predsednik: Kankowsky s. r.

Št. 1701.

Razpis učiteljske službe.

S tem se razpisuje služba učitelja-voditelja enorazredne ljudske šole v Kožbani. Dohodki te službe so določeni v dež. šolskem zakonu od dne 15. oktobra 1896.

Prosilci naj vložijo prošnje s postavnimi spričevali do 12. oktobra meseca t. l. pri krajnem šolskem svetu.

C. kr. okr. šol. svet v Gradišču, dne 31. avg. mes. 1898.

Št. 1648. I.

Razglas.

Na novo osnovani enorazredni ljudski šoli na Planici se bode početkom prihodnjega zimskega tečaja namestila služba učitelja in šolskega voditelja.

S to službo so združeni dohodki II. plač. razreda; razun tega obljublja krajni šolski svet šolskemu voditelju, ki bode imenovan, po dogovoru vžitno pravico sadunosnika in nekoliko njiv.

Prosilci za to mesto naj pošljejo svoje prošnje, opremljene z zrelostnim izpričevalom in z izpričevalom učne usposobljenosti najpozneje do konca septembra mes. t. l. krajnemu šolskemu svetu na Planici, pošta Fram.

Okr. šolski svet Maribor, dne 7. sept. mes. 1898. I.

Predsednik: Kankowsky s. r.

Št. 627.

Podučiteljsko mesto.

Na dvorazredni javni ljudski šoli III. plač. razreda v Prihovi konjskega šolsk. okraja je podučiteljsko mesto definitivno namestiti.

Prošnjiki za to mesto naj vložijo svoje prošnje, katere je opremiti s spričevalom zrelostnega izpita

in učne usposobljenosti, potom predstojnega okr. šolskega sveta do 20. dne oktobra mes. 1898. I. pri krajnem šolskem svetu v Prihovi.

Okrajni šolski svet konjski dne 20. septembra meseca 1898. I. *Predsednik: Attems s. r.*

Št. 393.

Razpis nadučiteljske službe.

1-2

Na petrazredni ljudski šoli pri Sv. Križu na Murskem polju, III. plač. vrsta, je nadučiteljska služba izpraznjena.

Obeh deželnih jezikov popolnoma zmožni prositelji naj vložijo svoje pravilno obložene prošnje (tudi spričevalo zrelosti in učne usposobljenosti ter dokaz avstrijskega državljanstva) predpisanim potom do 10. novembra mes. t. l. pri dotičnem krajnem šolskem svetu.

Okrajni šolski svet v Ljutomeru, dne 22. septembra meseca 1898. I. *Predsednik: Supančič s. r.*

Nov šopek napevov za šolo je:

Štirideset napevov za šolske pesmi v Koprivnik-Majcenovi „Začetnici“.

Na svetlo dal Anton Kosi, učitelj.

Cena 25 kr.

Knjižica se naroča — najbolje s pošto nakaznico — pri izdavalstvu v Središču, kateri ima v zalogi tudi „Zabavno knjižnico za mladino“. Sedmi zvezek tega mladinskega zbornika je pred kratkim zagledal beli dan. Cena snopiču je 15 kr. ozir. 17 kr. s poštnino vred.

„Slovanska knjižnica“

izhaja vsak mesec v 5 do 6 pol obsežnih snopičih. Cena za celo leto 1 gld. 80 kr., v razprodaji pa po 18 kr. snopič. — Doslej je izšlo že 75 snopičev.

„Knjižnica za mladino“.

Doslej sta izšla dva letnika po 12 snopičev, torej skupaj 24 snopičev. Cena letniku je 2 gld. 40 kr., posameznim snopičem pa 25 kr. — Naročila sprejema „Gorička tiskarna A. Gabršček“ v Gorici. — V Mariboru se pa dobé v prodajalnici Marije Pristernik, Tegetthoffstrasse št. 13.

Higij. c. kr. priv. šolske klopi in dovoljenje za njih ponarejanje priporoča po nizki ceni in tudi na obroke. V Maribogu. *IV. Weixl, naduč. v pok.*

Vsebina. I. Cesarica Elizabeta. -- Cesarjeva zahvala. — II. Slovenskemu učiteljstvu. — III. Desetletno delovanje „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“. (Konec). — IV. Stanje i želje hrvatsko-slovenskog učiteljstva Istre. (I.) — V. Nova temeljna načela za regulacijo učiteljskih plač na Štajerskem. — V. Slovstvo. — VI. Društveni vestnik. — VII. Dopisi in razne vesti. — VIII. Natečaji in inserati.

Lastnik in založnik: „Zaveza“.

Tisk tiskarne sy. Cirila v Mariboru.